

Judo for fred i Afghanistan

1800 meter over havet ligger Afghanistans hovedstad – Kabul – full av burkha'er og kalashnikov'er. Her starter dagene som judoinstruktør lenge før det er behagelig å stå opp – lenge før sola.

Tekst: Birgit Rynningen

Prosjektet Judo for fred ble startet høsten 2002 av den daværende norske diplomaten Stig Traavik. Han er tidligere OL-deltager i judo og har vært judoinstruktør for Kabuls gutter siden han ble utplassert på den norske ambassaden i Kabul. Det hele startet med barnetrening for gutter på et av Kabuls mange barnehjem. Jentene så misunnelig på at "brødrene" dro på trening og fikk sitt gule belte i judo. Stig ønsket å starte med jentetrening også. Dette bød på problemer. Selv

om kvinner kan trene menn, kan ikke menn trene kvinner. Kvinnelige instruktører fantes ikke. Stig begynte derfor å rekruttere frivillige trenere fra Norge. Det har vært nesten 20 norske judoinstruktører her siden prosjektet startet. Flere av instruktørene har vært kvinner – og flere er på vei.

Kvinner og menn

I begynnelsen opplevde guttene det som absurd å skulle bli trent av damer. Are we going to be trained by she's? – spurte en av dem skrekkslagent. De andre kvinne-

Birgit Rynningen har vært instruktør i Afghanistan tre ganger på til sammen fire måneder. Oppholdene har gjort inntrykk og i det følgende beskriver hun noen av opplevelsene sine derfra.

ne de kjenner, dekker seg til med sin lyseblå burkha før de forlater huset. Guttene kunne knapt forestille seg en kvinne som drev med sport. Men judoguttene var ivrige og glade i sporten sin, de ville gjerne lære, de ville bli verdensmestre. Respekten for autoriteter var stor, og de gjorde som vi sa. Med tiden har tvilen måttet vike plass for deres entusiasme for sporten. Teacher, teacher – please, is this correct? Spør de ivrig. Excuse me, madam sensei, can you show it again? De respekterer oss, de er nysgjerrige,

de blir våre gode venner. På trening er vi ubestridte sjef, men på fritiden blir vi tatt inn i venneflokkene, vi blir invitert hjem til familiene, vi får lov til å være med å spille fotball - og vi drikker masse te. Vi er riktignok både blonde og blåøyde, og det rareste av alt: vi er jenter som oppfører oss som om vi skulle vært gutter. Men de godtar oss og forsoner seg med at det er sånn vi er.

Judotrening på den "Olympiske Stadion" i Kabul

Dagene som judoinstruktør i Ka-

bul starter lenge før det er behagelig å stå opp – lenge før sola. Klokka er 6 om morgenen, og vi skal til den Olympiske Stadion. Dette er den samme stadion hvor Taliban for bare få år siden henrettet folk i pausene under de obligatoriske fotballkampene hver fredags formiddag. Stadion har fått sin renessanse. Den Afghanske Olympiske komité, under ledelse av Kabuls ordfører, den tidligere mudjahidinhøvdingen Mohammad Anwar Jekdalek, driver nå en rekke idretter i og rundt det tidligere så beryktede stadion.

Zakerias klubb trener her, og her er det Zakeria som er sjefen, og

Farhad som har respekten. Respekt og autoriteter står sterkt og rangordningene er knallharde og uskrevne. Afghanske mestere i fleng trener hardt her. Mange er tidligere brytere, og bryterteknikker og judoteknikker i skjønn forening med noe de har sett på TV praktiseres helhjertet og med uinnskrenket innsats. Her er det ingen barn og ingen nybegynnere. Zakeria er stor, sterk og streng. Han har dessuten vært president i forbundet. Hans judoteknikker ligner mest på sklitaklinger.

Farhad er liten og søt og diplomatisk, går judo som ligner på judo og har en flott uchimata. Farhad liker ikke skjegg og gjemte seg i

skapet når Taliban kom innom treningen før i tiden. Broren hans forsvant under den sovjetiske okkupasjonen, og Farhad innrømmer at det hadde vært lettere å vite at han var død.

Hierarki og strenge tradisjoner

Hver mandag er det randori på liv og død i det lille rommet på Stadion. Farhad vinner mot alle bortsett fra Zakeria. Zakeria må vinne siden han er sjef. Zakeria grisebanker alltid Ammon. Ammon banker Mustaffa, men drømmer om å banke Farhad. Mustaffa vil gjerne banke en eller annen men får det ikke så ofte til. Hierarki og strenge tradisjoner. Jeg banker

Farhad. Hierarki og tradisjoner flyter, alt blir feil. Jeg redefineres som nesten-ikke-kvinnelig, og dessuten utrolig nesten-umulig-sterk. Hierarki og tradisjoner gjenoppstår. Alt som før. Ingen skade skjedd – nesten. De får således en ganske brutal opplæring i kultur – de skjønner noe som det kommer til å ta deres landsmenn årtier å forstå; nemlig at kvinner kan drive med judo!

En helt vanlig taxitur

Vi må videre, judojentene venter. Ut i trafikken, og endelig; en taxi som har lyst til å ta oss med. Bilen vår humper av gårde. Det går ikke an å lukke vinduene bak, vi tuller sjalene våre tettere rundt oss og

Judo for fred, fortsetter:

passer på at ikke alt for mye av det blonde håret kommer til syne. Det er allikevel lett å se at vi er utlendinger. Taxisjåføren stiller inn speilet slik at vi fyller hele speilbildet. Kan han ikke heller følge med på trafikken? Han kikker nysgjerrig på oss og sier noe. Vi skjønner ikke dari, prøver å late som om vi ikke er vettskremte, smiler litt usikkert og forklarer med hjertet i halsen at vi ikke snakker dari. Han tygger på litt grønn tobakk som han spytter ut gjennom det åpne vinduet. Tuter litt siden alle de andre gjør det, og gir til slutt opp å snakke med oss - utlendingene skjønner visst ingenting allikevel, dessuten ser de jo helt vettskremte ut. Han har overlevd 25 år med krig og 6 år med Taliban. Kanskje er disse dagene de tryggeste han noen gang har opplevd.

Vi svinger opp foran Karwan Sara - så kom vi fram like hele og uten en skramme denne gangen også. Vi gir taxisjåføren 2 dollar og vet at vi er blitt lurt.

De afghanske judojentene

Judojentene møter oss utenfor de kalde treningslokalene sine.

Burkhaen kastet de da Taliban ble styrtet. De har begynt på skolen igjen, de drømmer om en bedre fremtid, de vil gjøre noe for seg selv og for landet sitt. Noen henger fra seg sjalene sine og iklær seg brukte judodrakter fra Norge, andre beholder sjålet på.

De eldste jentene læres opp til å bli trenere. Vi forteller dem ting om kroppen; menstruasjon er ikke farlig, det finnes ikke tøyeløser man blir høyere av, syk og støl er ikke det samme, nei, det er ikke farlig å drikke vann etter treningen, ja, vi anbefaler faktisk å drikke vann.

"Det første en nybegynner skal lære er fallteknikk", sier vi. "Hva er det første en nybegynner skal lære?" spør vi så. "Ippon Seoi Nage" (skulderkast), foreslår jentene. Seks år helt uten verken fysisk eller mental aktivitet og flere år med krig har satt sine spor. Jentene er ivrige og entusiastiske men konsentrasjon er vanskelig. Vi tar det forfra, igjen. Og litt etter litt blir det bedre.

Jentetreningen i gang, jentene slenger hverandre i bakken,

svetter og smiler. De har endelig lært at det ikke er farlig å være støle, så nå bruker de alle kreftene de har hver gang de møter opp på trening. De jobber så melkesyren spruter. Utenfor treningslokalet venter småbrødrene. Jenter kan ikke gå ut uten mannlig følge og småbrødrene blir derfor brukt som eskorte. De er stolte av storesøstrene sine. De fleste av dem trener også judo og vet hva det dreier seg om. De diskuterer ivrig nye teknikker med jentene når disse kommer svette og fornøyde ut etter endt trening.

Trening for de minste

Treningen for de små barna blir avholdt under noe mer ståk og støy. Vi trener barnehjemsbarna, gatebarna, og vi trener dem som fortsatt har både far og mor. Alle har de opplevd ting som i Norge ville gitt rett til kripspsykiatri og tett oppfølging. Hvordan har det seg at barn som disse fortsetter å smile? De er ivrige etter å trene - de vil så gjerne bli flinke. Men å leke bare for lekens skyld må læres. De må lære å ta hensyn til hverandre. De må lære at på trening

er man alltid venner. Disiplin, konsentrasjon, hygiene, men fremfor alt: lek og moro.

Gatebarna

Trening for gatebarna er noe helt spesielt. Vi er involvert i to av de seks Aschiana-sentrene for gatebarn i Kabul. Her får barna en halv dags skolegang før de tar til på dagens arbeidsoppgaver på gata. Det er nesten 2000 gatebarn til sammen på Aschiana-sentrene. 600 av dem trener judo. De trener i partier på 25 stk. siden det ikke er mer enn 25 judodrakter på deling. Draktene går på rundgang, og idet det ene partiet er ferdig, leverer de draktene til neste parti. 600 gatebarn, 25 judodrakter og 4 trenere. I tillegg til de 6 Aschiana-sentrene finnes det ca 15 gatebarnsentre av varierende størrelse (fra ca hundre opp til flere hundre barn) til i Kabul. Når man i tillegg har alle gatebarna som ikke er tilknyttet slike sentra, så kan vi jo bare gjette på hvor mange barn som jobber på gata her i byen. Vi håper at vi gjør en liten forskjell i hverdagen til noen av de barneklebne som skjuler seg i de høye tallene nevnt ovenfor. På trening er barna ivrige, trener hardt, leker og ler, men det er alltid et alvorlig drag over de små ansiktene.

I begynnelsen var gatebarn-treningene mer spennende enn behagelig er. Barna kunne slåss fra før - slåss for å overleve - og det overførte de glatt til judomatta. Det er mer vold enn vennskap på gata i Kabul. Vi var trenere sammen med Mirveis. Øynene ramlet ut av hodet på dem hver gang vi troppet opp og overtok treningene: Tok over fra treneren - mannen med sort belte! Vi lærte oss to ord ganske fort: etiotco betyr forsiktig, rafiq betyr venn. Etter fire uker kunne de "line up", holde i hverandre og bytte partner uten å drepe hverandre. Etter 5-6 uker ligner det på judo. Stolte som haner; "Teacher, Teacher, look, look!" eller "Mister, Mister, Look!". At de ikke har lært seg kjønne på engelsk enda bryr vi oss ikke

noe om. O-goshi (hoftekast) går ganske bra. De har trent nøye på det. Holder hverandre litt igjen og hjelper hverandre opp, annenhver gang, intens konsentrasjon som virker. Disiplinen er langt bedre enn i norske barneklubber. Barna trener og leker, favorittleken er "Nappe-halen-leken" direkte importert fra Norge.

Ingen kan ta fra barna den aktiviteten vi gir dem

Mange spør hva som er meningen med å lære afghanere å slåss - har ikke de nok vold fra før? Spørsmål som dette kommer fra dem som ikke vet hva kampsport er, og hvilke verdier vi bygger våre treninger på. Judotreningene kan virke som motvekt til de tragiske opplevelser barn og unge i Afghanistan har. Det gir dem noe å glede seg til, noe positivt å konsentrere seg om, bruke kroppen og energien sin på. Det gir mest- ringsfølelse, læring og stimulering samt nye venner. Jeg vet at ingen kan ta fra barna den aktiviteten vi gir dem. Vi får positive ringvirkninger i form av aktive idrettslag i lokalsamfunnene. Dette hindrer lediggang blant barn og unge og gir dem mulighet til å påvirke sin egen livssituasjon. Jeg tror dette vil gi et lite, men positivt bidrag til den fredsprosessen som så vidt har begynt i Afghanistan, og at tiltaket vil virke forebyggende i forhold til å holde barn og unge borte fra vold og det økende narkotikaproblemet.

Barnehjemsbarna

Barnehjemsbarna kjenner jeg godt. Jeg har besøkt dem en gang i året de siste tre årene. De har blitt så store! Noen blir borte; Zamzama er blitt kidnappet og solgt til en mann som lager filmer i USA. Shazia var bare ca 14 år da noen slektninger kom og hentet henne

fordi hun var gifteklar. Eowas stakk av for nesten et år siden.

Det har også kommet noen nye fjes. To små søstre som ble funnet i en konteiner. Barna smiler, ler, trener, slåss og leker, til tross for alle de triste sjebnene. Noen av disse barna har trent judo ganske lenge - i over tre år - og har blitt skikkelige flinke. Dua har blå øyne og er vel omtrent åtte-ni år gammel. Hun så sin onkel drepe faren hennes og at moren deretter tok sitt eget liv. Lina er den eldste av "barna" og er snart 18 år. Hun bodde hos onkelen og tanta si, men i motsetning til sine søskenbarn fikk hun ikke lov til å gå på skole. Hun rømte hjemmefra

lig på 1800-tallet. Sovjetunionen invaderte Afghanistan i 1979 og prøvde å innføre kommunisme. Det hele endte med en sovjetisk tilbaketrekking i 1989. I dag prøver USA å kontrollere landet. Landet er på størrelse med Texas med sine 250 000 km² hvorav 2/3 ligger høyere enn 1500 meter. De har ingen kyst og ligger inneklemt mellom 6 forskjellige stater (Iran, Pakistan, Kina, Tadjikistan, Uzbekistan og Turkmenistan). På grunn av sin beliggenhet har landet alltid vært strategisk viktig for verdens skiftende stormakter. Det er ingen som har klart å styre hele Afghanistan under ett. Det har aldri eksistert en regjering, en nasjon eller en konge som har hatt kontrollen over hele landet samtidig.

Hva gjør en slik historie med det folket som bor der? Hvordan overlever de? Forventet levealder er i dag 46 år og blant de laveste i verden. Mellom ett av seks og ett av tre barn dør før de har fylt 5 år.

Menneskene som bor her, er stolte, de klager ikke, de biter tennene sammen og overlever krig, tørke og kulde. Kanskje er det stoltheten og den gode humoren som holder dem oppe? Kanskje er det den sterke familiefølelsen? Gjestfriheten? Innsatsviljen?

Evig vennskap

Vårt samarbeid med Afgha- nerne i prosjektet Judo for fred har gitt oss så mye. Jeg vet ikke hvem som tjener mest på det, nordmenn eller afghanere. Nå som det er blitt bygget ut et mobilnettverk i Kabul, som virker ganske ofte, hender det rett som det er at det tikker inn meldinger på telefonen min: When do you come back? We miss you too much! eller: Say hello to all my judofriends in Norway.

Judo for fred

Hva er Judo for fred?

Judo for fred (JFF) er et fritt prosjekt under Norges Judoforbund. JFF har et eget styre bestående av seks personer i Norge:

Leder: Birgit Ryningen
Nestleder: Tone Solnordal
Økonomiansvarlig: Anders Levoll
Sekretær: Vibeke Thiblin
Styremedlem og webansvarlig: Lars Kyllingstad
Varamedlem: Gøril Johansen

Hva gjør dere?

JFF har til hensikt å skape et treningstilbud innenfor judo for barn og unge i Afghanistan, samt å utdanne trenere for disse utøverne. Foreløpig med hovedvekt på Kabul. Vi ønsker også å engasjere barn i Norge og gi dem en mulighet til å hjelpe andre judobarn.

Når ble dette startet?

Prosjektet ble startet høsten 2002 av den daværende norske diplomaten Stig Traavik.

Hvorfor gjør dere dette?

Afghanistan har gjennom flere år vært herjet av krig og uroligheter. Barn og unge som bor i Afghanistan i dag, har aldri opplevd annet enn krig. Kvinnenes og jentenes situasjon har vært preget av undertrykkelse, og som en konsekvens av dette er lek og sport blitt fjernet fra barnas oppvekst. Dette vil vi nå gjøre noe med!

Hva skjer videre?

JFF har nylig fått innvilget en søknad fra Fredskorpset-Ung til utveksling av judoinstruktører mellom Norge og Afghanistan. I løpet av 2006 vil to nordmenn dra til Afghanistan for 3 måneder, og fire afghanere (to jenter og to gutter) vil være i Norge i tre måneder.

Er du interessert i å dra til Afghanistan som judoinstruktør? Se stillingsannonsen på: <http://www.judoforfred.org>

